

Títol original: Die Weltreise einer Fleece-Weste. Eine kleine Geschichte über die große Globalisierung
Traducció de l'alemany: Carme Gala
Primera edició en català: abril de 2010
© 2008, Berlin Verlag GmbH, edició original editada per Bloomsbury Kinderbücher & Jugendbücher
© 2010, d'aquesta edició, Takatuka SL
Takatuka / Virus editorial, Barcelona
www.takatuka.cat

Imprès a El Tinter, empresa certificada ISO 9001, ISO 14001 i EMAS
ISBN: 978-84-92696-34-5
Dipòsit legal: B.17149-2010

ÍNDEX

1
Com l'armilla polar es va convertir en protagonista ▸ 7

2
Petrodòlars a Dubai. Amb diners es pot comprar tot? ▸ 19

3
Els petroliers sempre paguen els plats trencats de la globalització ▸ 36

4
Vaga general a Chittagong! Tot Bangla Desh penja d'un fil ▸ 50

5
Curses de tuctucs, diluvis i el naixement d'una armilla no planificada. El pa de cada dia a la indústria tèxtil bengalina ▸ 63

6
Al regne dels recipients de ferro trontollosos.
Dalt de portacontenidors cap a Europa ▸ 81

7
De saldo a talismà. Una rebaixa que porta sort ▸ 101

8
Pesca fraudulenta i contraban humà. L'armilla
rumb a l'Àfrica occidental ▸ 121

9
Els uns passen set, els altres no. L'hora de la veritat
davant de Tenerife ▸ 147

10
Perspectives: de quina manera podem canviar tots
plegats el final d'aquesta història ▸ 163

CAPÍTOL 1

Com l'armilla polar es va convertir en protagonista

No va ser cap amor a primera vista, en absolut! Les armilles de color llampant potser són cosa de noies i de seguidors del Bayern de Munic, però no per a un dur reporter que és del Borussia Dortmund.

La primera vegada que vaig veure aquella armilla polar als magatzems W, la vaig descartar immediatament. Me n'hauria agradat una de marró, beix també hauria anat bé, o blava, en últim cas. Però de la meva mida només tenien la vermella.

Era avançada la tardor de l'any 2005 i tenia poc temps de mirar en altres botigues. Estava ficat en el projecte d'un llibre, en la fase final. I com que el pagament avançat de l'editorial ja se m'acabava, no tenia diners per comprar-me cap armilla de marca. Estàvem a les portes del llarg hivern, al meu estudi feia fred i m'havia de passar vuit o deu hores diàries davant de l'ordinador per enllestir el manuscrit. Si no volia quedar encarcarat a la cadira, calia fer un pen-

de departament. Després les envia per fax a la Xina i a Bangla Desh.

Entre d'altres, demanen 1.000 armilles polars de 100% polièster, amb costures simples, cremallera al mig i butxaques laterals, en els colors: beix, blau, gris i marró.

Que rar! D'armilles polars vermelles no hi diu res, a l'ordre de tramesa!

CAPÍTOL 2

Petrodòlars a Dubai. Amb diners es pot comprar tot?

Nit del 10 a l'11 d'agost del 2005. Apareix el petroli del qual, més endavant, fabricaran una armilla polar.

Però on som? Al mar, però amb la costa a l'abast de la vista i, encara que és de nit, a l'aigua bufa una brisa càlida. Tot a l'entorn s'enlairen unes torres il·luminades que semblen arbres de Nadal gegantins sortits del fons de l'oceà. Són torres d'extracció de petroli que treballen les vint-i-quatre hores del dia. La costa, molt propera, també està il·luminada.

Amb això queden eclipsats els jaciments petrolífers de terra endins (com ara els de Sibèria) i a l'Àrtic (els de davant Noruega, per exemple), i també els jaciments petrolífers africans, com els que hi ha al Sudan, o els sud-americans de Veneçuela. De fet, només brilla el Pròxim Orient. Perquè aquí no tenen quatre llums fent pampallugues, sinó que tot resplendeix com en un megaparc d'atraccions. Fins i

tot a 10.000 metres d'altura, els passatgers dels avions torcen el coll per poder veure-ho de nit per la finestreta. I en aquesta cadena de llums directament davant la costa, la majoria hi distingeix una immensa palmera envoltada d'un cercle.

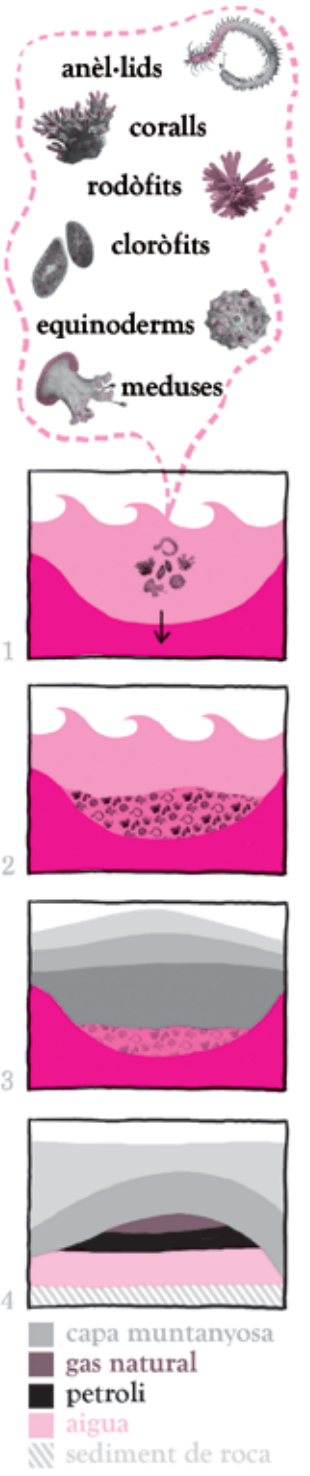
La palmera és inconfusible: som al Golf Pèrsic, al xeicat de Dubai, que pertany a la Unió d'Emirats Àrabs. En els darrers vint o trenta anys, no s'han fet rics sinó superrics, gràcies als immensos jaciments petrolífers. I la il·luminació que es veu no és per alguna festivitat, és la de cada dia. Qui té uns jaciments de petroli i gas natural tan descomunals, no es preocupa per la factura de la llum.

Matinada de l'11 d'agost del 2005. En una plataforma de Dubai, una perforadora penetra en les reserves submarines de petroli. Immediatament, el petroli puja disparat pel conducte de la perforadora. Després de 150 milions d'anys, a les capes hermètiques del fons del mar s'ha format un substrat petrolífer que, mentre va fermentant, desprèn una gran quantitat de gas. Per això està sota una pressió molt forta. Antigament hi sortien unes grans fonts de petroli, que de vegades s'encenien. Ara extreuen el petroli i el canalitzen directament. Dia rere dia...

Però com s'ha generat aquest substrat? Ens hauríem de remuntar entre 200 i 900 milions d'anys cap al passat. En aquells temps únicament existia un

mar immens, el protooceà, i tots els continents que hi ha avui formaven una sola massa de terra unida. A l'entorn d'aquesta massa de terra hi havia grandíssimes extensions on el mar era bastant pla, semblant a les maresmes que queden al descobert quan baixa la marea. Just en aquestes superfícies és on van pul·lular els primers éssers vius. Principalment eren algues vermelles i verdes, els rodòfits i els cloròfits. Però també hi havia animalons: meduses, cucs anèl·lids, primeres espècies de corall i equinoderms, els precursors dels eriçons i les estrelles de mar.

La capa terrestre no estava tan ferma com ara. Com que no parava de bellugar d'ací d'allà, amunt i avall, s'anaven formant uns mars cada vegada més extensos, que quedaven separats del gran oceà. En aquests mars vivien grans quantitats d'éssers vius. Quan es morien, les restes no s'escampaven cap a mar obert, sinó que queien al fons.

I la quantitat era tanta que ni se l'acabaven els devoradors, ni els bacteris aconseguien dissoldre-la.

Sense oxigen, les restes dels éssers vius tampoc no es podien descompondre, de manera que es va anar formant una mena de massa pantanosa. En el decurs de milions d'anys, sobre aquesta massa es dipositá molta sorra i fang, també hi anaren a parar grans pans de terra flotants; i allà on les capes impermeables premien aquesta massa per totes bandes, la calor i la gran pressió generaren centenars de cadenes d'hidrocarburs. La pressió, la calor i probablement també alguns bacteris prengueren part en la posterior descomposició fins que s'originà el petroli.

Després de tot, l'origen del petroli encara és un misteri. No se sap ben bé com funciona exactament aquest procés. Sigui com sigui, al final es produeix la petita meravella: una substància que consisteix en energia i altres components de gran vàlua.

Si, milions d'anys abans, la natura no hagués creat immenses quantitats de petroli, gas natural i carbó, se suposa que la humanitat encara viatjaria per terra amb carros de cavalls i per mar amb velers. La globalització, tal com la coneixem avui, no s'hauria produït. Ara bé, aquestes primeres matèries de la Terra estan molt mal repartides. Alguns països no en tenen gens o molt poques, mentre que d'altres neden literalment en l'abundància, com la majoria de països àrabs, amb els seus immensos jaciments petrolífers.

◈

Tornem a la matinada de l'11 d'agost del 2005. Apareix el petroli i, prop de la plataforma d'extracció, estan ancorats alguns vaixells cisterna. Entre ells, el Madras, un petrolier de 194 metres d'eslora.

Però el petroli no el bomben de seguida als vaixells cisterna. Primer va a parar a una refineria de la costa a través d'un conducte submarí. D'entrada, el que surt de les profunditats és una barreja d'oli, gas, aigua salada i altres impureses. Encara no és apta per al transport, encara conté massa elements sense valor.

Primer porten la barreja fins a uns tancs de pressió, on el gas natural es desprèn i de seguida és conduït als seus propis dipòsits. Amb aquest gas, els dubaitians exploten entre altres coses les seves immenses centrals elèctriques. Mentrestant, la pesada aigua salada queda al fons del tanc, d'on la poden bombar. Tot seguit, per mitjà d'escalfament, tensió elèctrica i l'addició de productes químics, miren de treure la resta d'aigua i altres impureses. Llavors sí que ja tenim el veritable «or negre» que es pot transportar sense problemes a través d'oleoductes o amb petroliers.

La majoria de petroliers fondegen davant la costa perquè esperen rebre l'ordre de transport. Alguns esperen setmanes. El *Madras* només ha de posar pa-

ciència setanta-dues hores. Al matí i al vespre, quan refresca una mica, el capità Van der Valt passa llargues estones dalt del pont del vaixell, explorant la costa amb els prismàtics. Cada vegada que fa rumb a Dubai li fa l'efecte que no l'envien al Pròxim Orient, sinó a qualsevol estació espacial d'una pel·lícula de ciència ficció.

Diversos gratacels estan il·luminats de color blau a la part de dalt i semblen caps d'aspecte inquietant. Uns altres fan l'efecte de llançadores de coets espacials, amb torres de pisos encara sense parets, molt il·luminades, envoltades de grues. Però el capità Van der Valt ja sap que les «llançadores espacials» són les estructures i bastides dels nous gratacels.

14 d'agost del 2005. Quan surt el sol, el Madras rep finalment l'autorització d'entrar al moll petrolier del port Jebel Ali. El nou port de Dubai, fet principalment per a vaixells portacontenidors, és la zona franca més gran del Pròxim Orient. Com que els vaixells cisterna tenen molt calat, el moll petrolier és al defora del port.

Cap a les vuit del matí, el *Madras* amarra per fi al moll. Tres grues li traslladen a la coberta unes mànegues immenses perquè les connectin als dipòsits del vaixell. Aviat engegaran les bombes per carregar-lo de petroli cru. Però passen moltes hores fins que omplen un vaixell d'aquests, de gairebé 200 metres d'eslora.

Just al mateix temps, en Sadek i altres hindús acaben d'esmorzar a la seva trista barraca, muntada arran de platja. Són part dels immigrants que sumen més de les tres quartes parts de la població de Dubai, els que fan gairebé tota la feina: treballen a les plataformes de perforació i a les obres de la construcció, cuinen i serveixen als restaurants i a les cases dels rics dubaitians. Treballen de jardiners, netegen els carrers i fan de taxistes. Aquests immigrants guanyen de 150 a 250 euros mensuals i envien gran part del sou a la família, que, sovint, només pot viure d'aquests ingressos. El sou dels immigrants d'Occident ja és molt millor. Aquests guanyen més del doble que al seu propi país, fent d'arquitectes de gratacels, de veterinaris a les granges de cria de camells o d'enginyers a les plataformes de perforació.

En canvi, en Sadek treballa de camàlic en els petits vaixells de càrrega del port vell. Va fins al canal amb bicicleta, no és gaire lluny. El canal és un llarg braç de mar que s'endinsa pel desert, amb gairebé deu quilòmetres d'amplada. Fa segles que serveix de port natural. I fa moltes dècades que hi amarren els *dhaus*, les tradicionals barques de fusta dels àrabs del golf.

Quaranta anys abans, al darrere del canal només hi havia la petita població de comerciants. Poques cases eren de pedra, la majoria eren fetes només d'argila, amb teulada de fulles de palmera. Avui, els *dhaus* encara són els que transporten

gairebé totes les mercaderies per al comerç del Golf Pèrsic: càrregues completes de rodes de cotxe, caixes de queviures en conserva o articles d'electrònica de l'Orient Llunyà.

Mentre en Sadek i els col·legues passen tot el xafogós matí descarregant el transport caixa per caixa, trontollant per l'estreta passarel·la amb el pes a coll, el capità àrab no para de rondinar. Però ja poden estar contents. Els treballadors avui tenen un «bon dia». De vegades s'estan hores i hores esperant a l'ombra, sense fer res.

Els *dhaus* continuen navegant pel canal, però la ciutat ha canviat completament, sobretot els últims

quinze anys. La primera vegada que el capità Van der Valt va atracar a Dubai, l'any 1990, feien les obres de l'avinguda Xeic Zayed, paral·lela a la costa. Tots els estrangers reien de «l'esplèndid passeig de Dubai», perquè la major part eren terrenys desèrtics sense edificar. Ara és l'artèria principal de vuit carrils, vorejada d'incomptables edificis alts, hotels i complexos d'apartaments. Hi ha moviment nit i dia. A Dubai construeixen més de quinze gratacels alhora, i aquí no s'acaba: l'any 2010 en tindran cent cinquanta en total. A Frankfurt, tot just n'hi ha dinou!

Només els edificis més baixos són simples blocs de cases. En canvi, els grans gratacels fan una pinta molt original: l'hotel de luxe Burj al-Arab, per exemple, sembla un veler embarrancat. La façana de l'edifici Tower imita el tronc d'una palmera. L'hotel Jumeirah Beach té l'aspecte d'un gran tobogan.

Però totes aquestes torres no seran res al costat de la Burj Dubai, que aleshores començaven a construir. Serà l'edifici més alt del món, d'uns 800 a 900 metres. L'alçària que al final arribarà a assolir és secret d'estat, ja que els dubaitians tenen por que cap altre país no els superi abans d'acabar-lo. La Burj Dubai ha de tenir 175 pisos, a baix hi haurà un hotel, a dalt una plataforma panoràmica i a mitja altura (del pis 38 al 108) apartaments de luxe.

EL «MIRACLE DEL GOLF PÈRSIC»: DUBAI

Dubai és un dels set petits xeicats que formen la Unió d'Emirats Àrabs (UEA) a l'entrada del golf Pèrsic.

Dubai es considera el «miracle del Golf Pèrsic». A l'entorn hi ha conflictes sagnants, mentre que aquí s'està en un oasi de pau i creixement econòmic, on la població de molt divers origen i religió conviu en un espai reduït.

Gràcies a la riquesa del petroli i a una intel·ligent política econòmica, Dubai és un dels campions de la globalització. Calculat per càpita, és un dels països més rics. I perquè tothom ho sàpiga, els dubaitians es fan construir el gratacel més alt del món, el parc d'atraccions més gran del món (Dubailand) i l'illa artificial més gran del món.

Però entre la població amb ciutadania no compten més de les tres quartes parts de les persones que viuen a la UEA. Són treballadors de fora, mal pagats i amb permís de treball temporal.

El que la UEA no té és aigua. Tot i això, en consumeixen més d'un milió de metres cúbics diaris. Després dels EUA i el Canadà, són els que consumeixen més aigua per habitant. Prové de plantes de dessalatge. Evidentment, aquestes plantes i les centrals elèctriques funcionen a base de petroli i gas natural. Els àrabs del golf encara en tenen força. Però, de mica en mica, el petroli segur que s'acaba, almenys a Dubai. Per això el govern veu el seu futur en el comerç, els negocis financers i el turisme. A més d'ampliar l'aeroport i la flota d'avions, han fet un gran port de mercaderies. Amb hotels i parcs d'atraccions volen atreure el turisme, i amb illes artificials, nuclis d'apartaments i ports esportius, els rics d'arreu del món.

Al capvespre del 14 d'agost del 2005 ja han omplert una tercera part del *Madras*; omplir-lo tot, sol durar de 36 a 40 hores. En un petrolier com el *Madras*, hi caben un milió de barrils de petroli cru. Això són uns 159 milions de litres.

La càrrega i descàrrega de les sis cisternes separades, la coordina al *Madras* l'enginyer de bord, el portuguès Raúl. Perquè la càrrega quedi ben repartida, tenen un sistema de control amb sensors i un programa informàtic molt precís. Si no, el petrolier podria escorar-se i, fins i tot, el casc es podria doblegar com una capsa de sabates.

Mentrestant, la companyia de petroli els truca per ràdio: «Us queda gaire?». El temps és or, pel noli del petrolier paguen 50.000 dòlars, per dia. És a dir, pel lloguer del vaixell ja paguen almenys 75.000 dòlars només per omplir-lo! I cada hora addicional costa 2.800 dòlars, de manera que la companyia tracta d'apressar. Però el capità Van der Valt i l'enginyer de bord són gent de mar que no perden la calma tan fàcilment.

15 d'agost del 2005. A l'avinguda Xeic Zayed, la majoria d'àrabs del golf que els divendres van amb els seus Land Rover a la mesquita, no han vist mai de prop cap plataforma de perforació ni cap moll petrolier. No hi fa res. El petroli no cal conèixer-lo... només posseir-lo. El qui a Dubai neix fill d'una família autòctona —com en Mohammed, que té

tretze anys— no s'ha d'amoïnar ni pel petroli ni pels diners. Els àrabs del golf o bé viuen de rendes i rèdits (lloguers de despatxos i apartaments, accions i valors), o bé seuen de directors en empreses nacionals o estrangeres (perquè, sense gent del país, no permeten que companyies estrangeres treballin a Dubai). El pare d'en Mohammed està en la direcció de la que gestiona el moll petrolier i la planta de pretractament de petroli brut. Un o dos cops al dia fa el gest i signa quatre papers. La resta funciona sola.

Els rèdits, les rendes i els llocs prominents que s'aconsegueixen depenen decisivament de quina és la família de cadascú. Com més proper és el parentiu dels denominats clans amb la família sobirana, més són les garrofes que poden repartir. Un clan és com una banda, però no pas una que t'has triat tu mateix, sinó aquella en què has nascut. Està formada per totes les branques de parents. El clan t'ho dóna tot reglat. En Mohammed prou que se n'adona: al matí ha d'anar a estudi i dues tardes per setmana a la madrassa, l'escola alcorànica. I l'any que ve l'envien en un internat de Suïssa...

Però primer ha d'anar a la mesquita com cada divendres i aguantar el degut dinar de família. Amb tot, en Mohammed només pot parlar si li pregunten res. Als països àrabs, això és una llei tàcita, no escrita. Tot el dinar de família es fa seguint estricta-

ment les normes tradicionals. Els homes porten un *burnús*, la llarga camisa blanca, i el turbant. Es mantenen entre ells. Fins i tot en els «dinars de família», les dones i els fills menors mengen a banda. El menjar és servit a terra, val a dir que sobre una valuosa catifa persa, immensa.

Quan en Mohammed arriba a cals seus, de primer els porten un munt de plates amb entrants: albergínies adobades, olives, puré de cigrons, sèsam torrat, iogurt espès amb all, i salses verdes, marrons i de color de taronja. Com a primer plat tradicional, aquesta vegada també hi ha xai a l'ast, xai rostit i xai estofat amb salsa consistent, tot acompanyat de munts d'arròs.

Aquí es menja amb la mà dreta. Si algú toqués l'arròs amb l'esquerra, tothom es tiraria enrere de repugnància. Perquè a fora al desert, els àrabs transhumants fa segles que s'han eixugat el cul amb la mà esquerra. I tot i que avui es poden permetre el luxe de vàters amb dauradures i sistema de raig d'aigua incorporat, el saber del passat el duen profundament arrelat: el menjar, amb la dreta!

Els dubaitians, igual que tots els àrabs del golf, van d'un extrem a l'altre en la manera de viure. Amb els seus diners volen demostrar al món que ja no són humils nòmades. S'estan fent aixecar la ciutat més moderna del segle vint-i-u. Van amb els cotxes més ràpids, porten anells i rellotges d'or gruixut i juguen a golf. Viatgen amb un gran seguici a Nova York, Londres i Munic, on omplen mig hotel de luxe. Però, alhora, no volen abandonar la vida ancestral.

Havent dinat, els homes tornen a seure sols mentre fumen la *xixa*, la pipa d'aigua, i prenen te o un cafè fort. El cap de clan pregunta:

—I què, Mohammed? On voldràs anar a fer la carrera? Ja t'has triat una bona universitat als Estats Units o a Anglaterra?

En Mohammed es torna vermell i mira a terra. No vol dir mentides, però no gosa dir la veritat. Son pare pren la paraula:

—Si fos per ell, es faria jugador d'hoquei gel.

Tots els homes de la sala riuen. Ni la gent d'un dels països més rics del món no pot fer simplement el que vol. El pare o el cap de clan sempre tenen l'última paraula.

I aquest cap de clan deixa el got de te, plega les mans i mira en Mohammed:

—Si cada un de nosaltres seguís les seves inclinacions, tots seríem pilots de Fòrmula 1, jugadors de pòquer i joqueis de camell. Llavors Dubai tindria pocs edificis alts, i tots serien dels estrangers i de les companyies de petroli de fora —afirma—. Solament som forts com una gran família en què cadascú ocupa el lloc dictat per Al·là. El petroli se'ns acabarà aviat. Els diners han estat ben invertits. Però el que ens fa falta, fill meu, és el saber! Com es fa un gratacel? Com es fabriquen mòbils i s'es-

tenen les xarxes de cobertura? Com es manega un hotel o un parc d'atraccions amb més de mil treballadors? —I conclou—. Per a tot plegat, encara ens calen estrangers. I per això els nostres millors fills han de ser enginyers i mànagers espavilats. I quan parlo dels nostres fills espavilats, també t'hi incloc a tu, Mohammed.

En Mohammed mira a terra i calla. El pensament se li escapa a l'hoquei gel. Així suporta la resta del dinar en família.

Després, per fi arriba el moment: el seu xofer pakistanès el porta a la pista de gel. Dubai es permet realment tenir una pista de gel i una veritable pista coberta d'esquí amb neu. El qui té petroli i gas natural a dojo, no fa cap pensament en les despeses de refrigeració.

Al vestidor, els companys del club ja esperen en Mohammed. Ell cuita a posar-se l'equip d'hoquei i arreplega l'estic, tots dos «made in USA». A la pista, l'entrenador ja corre pel gel. Amb un cop fort, envia el *puck* a l'angle esquerre de la porteria. L'entrenador és del Canadà, ha jugat algunes temporades a la lliga professional. A quant pugen els honoraris de l'exprofessional perquè ensenyi hoquei gel als joves de Dubai? Secret d'estat. (Per treure una impressió dels esports d'hivern a Dubai, a Internet hi ha l'adreça www.skidxb.com.)

Encara que en Mohammed duu una samarreta embuatada, sent una mica de fred. Ara li aniria bé

una armilla calenteta. Segurament no es posaria la meva sinó únicament un producte de marca. Però tant se val. La meva armilla polar encara està per fer. Això sí, l'endemà s'avança un pas decisiu en el seu procés de fabricació.